

AFGHANISTAN

... glöm inte att vi också gjorde skillnad!

Media dränks för närvarande av negativa info om svenska och andra länders insatser i Afghanistan. Det är mycket som man eller i alla fall jag inte förstår. Exempelvis att ISAF eller NATO inte fick stopp på mil-jardindustrin av odlingen opiumvallmon – 80% av världsproduktionen till uppskattningsvis ett värde för talibanerna av \$4000 MUSD. Av denna summa går ca 20% till bönderna resten till krigsherrar, klaner och olika delar av talibaner. Uppgifter finns att 60% av talibanernas intäkter kommer/kommit härifrån.

80% av Afghanistans produktion av opium/heroin går till Europa via forna Jugoslavien/Albanien. Delar av av detta hamnar i Sverige och skapar de gängkrig vi ser resultatet av dagligen. Bortsett från nödvändiga sociala insatser för att lösa denna svenska problematik med utanförskap så kan en del åstadkommas genom att produktionen stoppas eller i alla fall minskas liksom framförallt försvåra tillgången för de konsumerande kunderna som tycks ha råd att inta drogerna. Afghanistan är också världens största producent av hash/cannabis till ett värde för ca \$100 MUSD. Odling av cannabis är en tradition Afghanistan sedan flera 100-tals år.

Ovanstående info är hämtad från olika källor. Alla uppgifter även de uppgifter som kommer från olika FN-organ är osäkra och kan variera mellan 30-40%.

En strategi från USA och därmed ISAF/NATO var att INTE förhindra denna produktion för att på så sätt vinna

”hearts and minds” från afghanerna – något som inte lyckades. Ca 400.000 afghanska bönder är beroende av ovanstående produktion av vallmo och cannabis

För att förstå vad som händer i Afghanistan är det värdefullt att studera landets historia. Stor påverkan hade det engelska imperiet under 1800-talet som ville kontrollera landet för att skydda sin stora tillgång Indien som då bestod av både Indien och Pakistan. Gränsen mellan Afghanistan och Pakistan skapades vilket i sin tur delade det stora folkgruppen pashtuner. Men engelsmännen lyckade aldrig skapa en administration i landet som kunde skapa en fungerande stat och det har sedan heller till våra dagar ingen lyckats med.

Vad hade Sverige då där att göra? Civilt har Sverige varit i Afghanistan sedan drygt 40 år genom Svenska Afghanistankommittén (SAK) som till stor del är finansierade via SIDA och också troligen en av de bästa mottagarna av våra skattepengar då SAK:s verksamhet i Afghanistan inte kräver så många mutor. Militärt Började Sveriges insats årsskiftet 2001/2002 då med styrkebidrag till ISAF. 2006 utökades insatsen med ett säkerhetsansvar 4 provinser i norra Afghanistan (PRT) i Mazar-e Sharif. Som mest fanns ca 1000 svenska soldater i basen Camp Northern Light fram till 2014 och totalt har ca 7000 svenska och finska soldater varit engagerade. 5 st svenska militärer har omkommit i strids-handlingar dels 2005 dels 2010.

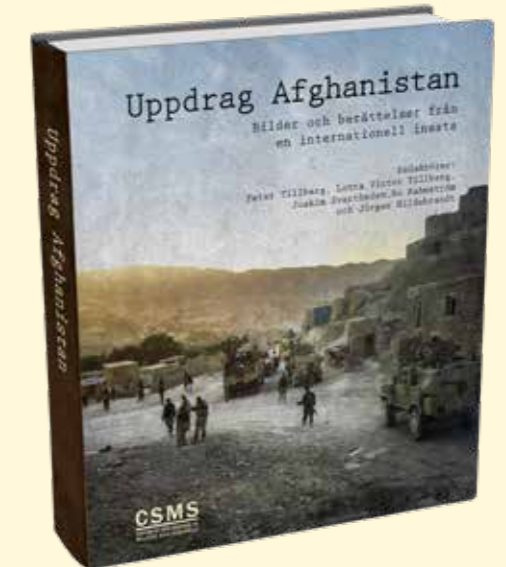
■ Foto: Pär Thornell.

Sedan 2001 var fienden terrorister och Sverige skulle försvaras gemensamt med andra ”Långt-Bort-i-Stan”. Det var vi alla överens om. Att förbättra vårt förhållande med USA var också en delmålsättning

Vi vill belysa i denna artikel att våra soldater och befäl gjorde en insats som betydde mycket. Kanske inte på det strategiska planet men väl för lokalbefolkningen och klaner i byarna. Tidningen *Kustjägaren* har i nummer 79 från 2012 i detalj beskrivit insatser på soldatnivå – både av manliga och kvinnliga (!) svenska militärer. Du kan läsa om detta genom att ladda ner tidningen från *Kustjägarveteranernas* hemsida. Där har kj 94/95 dåvarande löjtnanten John Andersson skrivit en insiktsfull artikel där han redan då beskriver det som inte fungerar och senare heller inte fungerade. Major Kristiina Swaan beskriver insiktsfullt sina kontakter med afghanska kvinnor i artikeln *Den andra halvan*. Båda mycket läsvärda

Centrum för Studier av Militär och Samhälle (www.csms.se) är ett fristående forskningsinstitut bestående av både forskare och militärer. Sedan insatsen i Afghanistan startade 2001 har CSMS genomfört flera forskningsprojekt på uppdrag av Forsvarsmakten med fokus på svenska erfarenheter från insatser i Afghanistan. Syftet har varit att förstå och beskriva den komplexitet

Centrum för Studier av Militär och Samhälle (CSMS) är ett fristående forskningsinstitut som ska främja utbyte av forskning och erfarenheter om militärt yrkeskunnande, organisation och profession.

Uppdrag Afghanistan – bilder och berättelser från en internationell insats (2016) är den tredje boken i en serie antologier som CSMS givit ut. Här uppmärksammas olika aspekter av ett militärt yrkeskunnande som kännetecknas av komplexitet och oförutsägbarhet. År 2007 utkom Uppdrag utland – militära exempel från internationella uppdrag. Boken som är den första i serien består av texter författade av militär personal med fokus på skarpa situationer och utmaningar de mött i bland annat Afghanistan, Bosnien, Liberia, Kongo, Kosovo, Georgien, Angola. År 2011 publicerades den andra boken Uppdrag chef – åtta militära chefers erfarenheter från internationella operationer, en intervjubok som redovisar erfarenheter från bland annat Afghanistan utifrån perspektiven bataljonschefsnivå till Force Commander. I den fjärde boken Uppdrag Militär – Perspektiv på militärt yrkeskunnande (2018) skriver 11 forskare, utifrån sina olika perspektiv och reflektioner, om militär yrkespraktik och relationen till tidigare utgivna böcker i serien. 2020 publicerades den femte boken Uppdrag Veteran – Om svenska militära utlandsveteraner. Även i denna bok finns exempel hämtade från Afghanistan. Samtliga böcker kan laddas ner från CSMS hemsida (www.csms.se/uppdrag-bocker) och de flesta finns på både svenska och engelska.

svensk militär möter och hanterar under skarpa uppdrag. Detta arbete har bland annat redovisats i boken *Uppdrag Afghanistan – Bilder och berättelser från en internationell insats (2016)*.

När jag frågar CSMS föreståndare, Peter Tillberg, om hur arbetet med boken gick till berättar han att underlaget tagits fram med metoder som hör till den forskningstradition som kallas ”participatory research”. Det innebär att militära praktiker med egna konkreta erfarenheter och kunskaper om ett visst fenomen, i det

I de olika byarna blev vi bemötta på många olika sätt. Några var öppna och glada för att vi var där, andra bemötte oss med stor misstänksamhet. Vid möten försökte vi alltid att "avväpna" oss så mycket vi kunde, men varje möte krävde sin avvägning. Bildkälla: Kristiina Ingemansson Swaan.

Skydd på riktigt! Foto: John Gilljam.

här fallet insatsen i Afghanistan, arbetar tillsammans med forskare för att utforska det ämne som man vill utveckla nya kunskaper om.

Peter säger att i boken Uppdrag Afghanistan har framför allt militär personal med egna erfarenheter från insatsen uppmanats att skriva om de skarpa situationer som de själva varit med om. Dessa texter har sedan legat till grund för en dialog och kritisk reflektion där både militärer och forskare medverkat. En ambition med forskningsarbetet har varit att komma så nära den militära yrkespraktiken som möjligt. Att arbeta med konkreta exempel, på vad som faktiskt hände och försöka undvika allt för mycket åsikter och värderingar om vad som var rätt eller fel att göra i de olika situationer. Det material som tagits fram har vi sedan försökt förstå utifrån ett praktiskt kunskapsteoretiskt perspektiv.

När jag frågar Peter om hur skrivandet konkret går till berättar han att en utmaning är att skriva texter som utgår från jaget, det som man själv upplevt, tänkt och känt. Det handlar om att den som skriver om sina erfarenheter väljer sina ord med precision. Skrivande innebär att vara noggrann med ord och detaljer. Det är en annan process än att snabbt svara på en fråga i en intervju eller enkät, eller i all hast ge uttryck för en åsikt som man kanske inte har möjlighet att utveckla.

Att skriva om sina erfarenheter innebär också ett risktagande, säger Peter. Om personen vet att det man skriver kommer att granskas av andra som varit med om liknande situationer och som kan ställa kvalificerade och kritiska frågor då skriver man med allvar och eftertanke. Detta innebär att de som varit med i forskningsprojektet ofta sökt i dagboksanteckningar, gått tillbaka i brevväxlingar, talat med närstående och kollegor, letat i sin epost och tittat på fotografier etc. De militärer som medverkar i boken Uppdrag Afghanistan har på djupet sökt i sitt minne och i många olika källor efter det som verkligen gjorde skillnad och som var betydelsefullt.

I *Uppdrag Afghanistan – Bilder och berättelser från en internationell insats* kan läsaren ta del av många konkreta exempel som visar hur svensk personal gjort skillnad och att det är något som de skall vara stolta över. Här följer några exempel från boken.

Ett bestämt kroppsspråk (Liridona Dauti, s 111) *SKYDD!!*

Det är ljudet från en granat som får mig att skrika skydd. Initialt är det en granat och därefter följer kraftig nedhållande eld. Ljudet från granaten står ut mot kulornas ljud. Det är ett vislande ljud som skär sig in i örnen och stannar där en stund. Det är ett ljud som är omöjligt

att tycka om. Det är jag och kompanichefen som nu har tagit skydd. Utan någon större reflektion så har jag börjat räkna antalet granater som passerar, men nedslagen bredvid mig besvärar mig en aning. Det här skulle kunna vara en helt vanlig övning om det inte hade varit för två avgörande skillnader. Vi får egna skarpa skador och ANP skall leda operationen.

Jag och majoren går upp växelvis i knästående i hopp om att observera motståndaren. Fan. Jag uppfattar ingen motståndare med min syn, min hörsel tar över för att målange. Att målange med hjälp av hörseln vid kraftig eldgivning visar sig vara svårt, mycket svårt. Gör ett nytt försök, uppfattar något fientligt på samma ställe som barnen lekte på för fyra minuter sen. Sändningen som pågår i radion bekräftar min observation. Bra. Detta samtidigt som nedslagen vid min högra sida fortsätter och det stör mig. Nedslagen fortsätter i stora mängder och hög fart. Förflyttar mig kort i sidled. Nedslagen i anslutning till vår nya eldställning fortsätter. Typiskt. Jag ler lite för mig själv, och tänker lite skämtsamt att det gott att befinna sig på rätt sida av gränsen. Förflyttning. Ny eldställning. Dock samma sak igen, nedslag, men nu på min vänstra sida. Någonstans här uppfattar jag att ljudet av all eldgivning blir ett. En ljudmatta som blir till en normalbild och nu reagerar jag endast på förändringar i de upprepade ljudvågorna. Ljudet har blivit en bakgrund till det som händer nu och ljudet stör inte mina sinnen längre.

I motsats till all logik kämpar jag i nästa sekund med att göra mig så stor och lång så möjligt. Jag måste få kontakt med bärgningsvagnen, Mike Lima. Den befinner sig bakom oss i fältkanten. Kontakt. Bra. Nu gäller det bara att röja fältet från ANP-soldater som ligger huller om buller i skyddsställning framför vagnen. Här är det endast det internationella språket som existerar, ett tydligt och bestämt kroppsspråk. Jag får handgripigen förmedla mitt budskap eftersom soldaten ligger med ansiktet mot marken. Det besvärliga med denna situation är inte språkförbistringen, det är rädslan som avslöjas i hans ögon, runt den spända munnen och i huvudhållningen när mina armar tvingar honom att titta upp. Det känns som om jag måste skaka liv i någon som sover väldigt djupt. Kroppsspråket är mitt enda verktyg. Jag vill säga *du kan känna dig trygg* trots att hans kamrat ligger skadad och livlös på fältet. Jag visar med en huvudvridning vilken framrycknings väg ANP-soldaten ska ta, kommenderar framåt genom en nickning och slänger ifrån mig en uppmuntrande blinkning för att bekräfta att han gör rätt när han vänder sig om och tittar på mig. Denna process upprepas med ett antal andra ANP-soldater och slutligen kan jag äntligen ge klartecken till Mike Lima.

Det är för nära (Anders Eckerberg, s 109)

Där blev radioantennen avskjuten från min radio 180 som jag bär på ryggen. Provar sambandet genom att ge order.

All Quebec this is Quebec Lima. Beslut: Med understöd av en pluton anfalla djup intill Echo Charlie i syfte att omhänderta egna sårade. Order: Alfa Quebec understöd från stridsställning. Charlie Quebec ATTACK! Quebec Lima Två omhänderta sårad personal vid Echo Charlie. All end over. – AQ out. – CQ2 out. – QL2 out. Sedan hör jag min ställföreträdare ge några korta detaljorder avseende omhändertagande.

Jag tittar bakåt, Charlie Quebec är på väg framåt. Sattan, vi riskerar att bli överkörda av våra egna. Jag tittar på underrättelsebefälet och hon tittar tillbaka, hon förstår. ANP. Hon reser sig, springer allt vad hon orkar och lyfter handgripligen bort livrädda ANP soldater som nu riskerar att bli bandsallad i bärgningsbandvagnen.

Vägslutet skyttar, out! Det är vagnchefen i Echo Charlie. Jag hör hur hans skytt öppnar eld. Tre till fyra eldskuror kulspruta, det är för nära för att hans kanon skall kunna verka. Jag själv går i eldställning och skjuter fyra gånger två skott med min automatkarbin mot samma mål. Vapenkontroll, magasin, mekanism, kontroll vänster, höger, bakåt, skydd, sidoförflyttning.

Charlie Quebec this is Echo Charlie nedkämpat fyra till fem skyttar, vägslutet, lastat sårad soldat återvänder till eldställning vid vägen. Den fientliga eldgivningen har avtagit.

Med språng återvänder jag och underrättelsebefälet till vad vi uppfattar som skydd vid det lilla vita huset vid vägen.

Vid huset träffar jag min flygstridsledare, han rapporterar att vi nu har två attackhelikoptrar på ingång. Han ber mig att visa in helikoptrarna mot fiendens senaste stridsställning. Rökspår med signalpistolen igen. *Eldledningstjänst.* Samtidigt måste vi få rätt på om alla ANP soldater har dragit sig ur. *Samverkan med sidoförband.* Samtidigt öppnar ANP eld i ett helt annat vädersträck än det vi kom ifrån. *Underrättelsetjänst.* Mitt i detta landar även sjukvårdstransporthelikoptern för att avtransportera min sårade soldat. *Sjukvårdstjänst.* ANP lastar en egen död soldat på ett flak. *Krigsgravtjänst.* Någon gör mig uppmärksam på att en ANP soldat hoppar på bröstkorgen på en död motståndare som han släpat med sig. *Folk rätt.* Jag ser att Echo Charlies skyttegrupp har gjort uppsittning i sitt stridsfordon, de ser lite medtagna ut. *Ledarskap.*

Jag ser mig omkring och förstår varför vi alltid övade kaosmoment på 1990-talet. Nu går det inte längre att göra allt rätt utan bara så lite fel som möjligt.

Ibland skakar det till (Lisa Lanevik, s 114)

Jag har blivit mer ödmjuk med åren och inser att jag har en hel del fördomar. Vi satt på ett möte tillsammans med kvinnorna i provinsområdet. Det var en mycket informell ton i samtalet och vi hade vår kvinnliga tolk med oss som försökte vara en brygga mellan oss och de folkvalda provinsrådsledarmötena. Vår tolk tyckte nog att vi sa konstiga saker ibland. Jag vet inte om hon översatte oss ordagrant eller om hon anpassade sina ord för att det inte skulle låta riktigt så klumpigt som när vi uttryckt oss. Jag frågade något i stil med är det din pappa som väljer vem du ska gifta dig med? Jag måste haft

Förflyttning mellan byarna, med stort avstånd mellan fordonen och bemannad ksp.

Bildkälla: Kristiina Ingemansson Swaan.

Infällt - Peter Tillberg. Bildkälla: Peter Tillberg.

ett talande ansiktsuttryck, tonfall och kroppsspråk som avslöjande vad jag minsann tyckte om kvinnors rätt att själv välja. Hon svarade: *Men min pappa vill ju det bästa för mig och att jag är lycklig.* Någonstans i det samtalet fick jag mig en rejäl tankeställare. Visst är pappan familjens överhuvud, men det innebär inte per automatik att han misshandlar sin fru eller gifter bort sin dotter till en rik elak man. Ibland kändes att vi var så långt ifrån varandra, mina självklarheter är så olika hennes självklarheter, men väldigt ofta kände jag samhörighet. Som när vi pratade om hur svårt det kunde vara att komma till tals i en mansdominerad värld. Det är å ena sidan *vi* svenskar, å andra sidan *de* afghanerna, på samma gång kunde jag känna att det är å ena sidan *vi* kvinnor och å andra sidan *de* männen, oavsett nationalitet. Eller *vi* goda och *de* onda. Det är märkligt hur jag försöker gruppera människor utifrån någonting som inte är relevant. Jag bär med mig mina fördomar och kan inte styra över dem, men ibland skakar det till och möten som dessa gör att min världsbild justeras en aning.

När vi åkte ifrån mötet tillbaka till campen var läget spänt. Det hade kommit underrättelser om fientlig aktivitet i ett särskilt område som vi var tvungna att passera. Det var mörkt och ganska sent på kvällen. Vi körde i två bilar. I mitt fordon satt vi tre personer. Jag satt ensam i baksätet, med vapnet i skjutberedskap som alltid. Det var tyst i bilen och jag spelade upp olika scenarier i

huvudet. Vi blir påskjutna, föraren träffad, vad gör jag? Fordonet utslaget, vad gör jag? Vi går på en IED, jag är skadad, vad gör jag? Föraren utslagen, sambandet utslaget, vad gör jag? Fordonet framför oss kommer inte tillbaka till oss, vad gör jag? Var har jag telefonen? Var är radion? Var har de andra sina telefoner om min inte fungerar? Vilka var det som var där ute? Vad visste kvinnorna i provinsrådet om saken? Vems familjemedlemmar är det som är där ute, vem är god och vem är ond? Och vad är vi? Är vi goda eller onda? Vad gör jag i Afghanistan? Varför är jag här? Kan jag hjälpa någon? Efter en lång bilresa rullade vi in i staden. Än var faran inte över, men vi hade passerat det oroliga området utan problem. Snart skulle vi komma tillbaka till campen och tryggheten. Det obehag som funnits inom mig under bilresan börjar sakta ge med sig. Vi blev inte beskjutna och jag behövde inte leta reda på kollegans telefon, men vissa av frågorna fortsatte att snurra i huvudet när vi satt på massen någon timme senare. Vad gör vi här och hjälper vi egentligen det afghanska folket genom vår närvaro? Jag tänkte på orden som en av kvinnorna i provinsrådet sagt till oss tidigare: *Vi blir stärkta av att ni är här.* Kanske gör det att fler känner sig stärkta, kanske ger det dem kraft att fortsätta verka i en demokratisk riktning. Kanske gjorde vi varken till eller från, men jag bestämde mig för att det fick räcka, om vi så bara stärkte en enda afghansk kvinna eller man.

Svenska kvinnliga soldater och officerare genomförde utbildning med afghanska kvinnor i bland annat sjukvård. "Eleverna" var en salig blandning, allt ifrån poliser till "butiksbiträden". Historier och livsöden som dessa kvinnor delade med sig, är oförglömliga. Jag har sällan träffat på så mycket positivism, framåtanda och sjuk humor. Bildkälla: Kristiina Ingemansson Swaan.

Foto: Martin Liander.

Shuran med kvinnor (Mona Westerlund Lindberg, s 122)

Fyra ISAF – soldater, alla kvinnor med sitt specialområde, skall träffa kvinnor i en by. Utanför den här byn har de våra för några dagar sedan blivit utsatta för ett eldöverfall under ett gemensamt patrulluppdrag med afghansk polis. Två afghanska poliser dödades. Nu är vi på väg genom ett landskap där häftiga vårregn har förstört vägarna. Vi är en läkare, en Gender Advisor, en militärtolk och så jag som pastor. Samtidigt skall ett finskt MOT träffa nyckelpersoner bland männen i byn. Läkaren och jag har civila yrken och är vana att möta människor. Vad är vårt uppdrag? Att träffa kvinnorna, höra vad de har att berätta som kan vara av intresse för ISAF. Jag förstår att vi just nu är en del i arbetet med att stärka kvinnornas ställning men också för att inhämta information. Vi sitter på den öppna platsen bland de traditionella husen med kupoltak. Besöket är förberett som en *shura* med täcken och kuddar på marken där vi skall sitta och det finns te i termoskannor. Framför oss sitter kvinnor i olika ålder med väderbitna ansikten och färggranna kläder. De flesta iakttar oss nyfiket. Vi förstår att någon är utsedd till att svara på våra frågor och att hon har fått veta vad som skall sägas. En man som rör sig inom hörhåll bevakar oss noggrant och försöker blanda sig i

samtalet. En annan man står bakom kvinnorna, i svarta kläder, svart turban och med lika svart blick. Minst en av de finska soldaterna finns i närheten. Himlen blir allt mörkare och vi anar att ett åskväder är på väg. Vi ställer frågor om den aktuella kvällen då det var skottlossning utanför byn. Kvinnorna "vet inget" men berättar att barnen varit rädda. Det sistnämnda tror jag är sant. Efter bara en kort stund brakar åskvädret löst med ett rejält skyfall. Kvinnorna ser till att vi kommer in under tak i ett lerhus. Doktorn börjar höra sig för om hälsan bland kvinnorna. Några får piller för diverse åkommor. *Vad gör du här, du skall ju ändå snart dö!* säger en kvinna tämligen respektlöst till en annan som är äldre. Hur ser dessa kvinnor egentligen på varandra? Det är för övrigt omöjligt att bedöma åldern på den som föder barn i unga år och lever under stekande sol i ökenstrakter. Männen där ute blir tydligen väldigt störda av ha att förlorat kontrollen då vi försvann in i ett hus med kvinnorna. En av männen säger genom fönster gluggen: *Er chef säger att ni måste gå nu!* Vi har minsann radiokontakt med vår chef där utanför och vet att han inget har sagt. När åskvädret dragit förbi och vi så småningom går mot bilarna spottar en man efter oss.

Vad blev det av vårt möte med kvinnorna i byn efter flera timmars körning? Var det kanske värdefullt för dem att ordna en *shura* med fokus på deras berättelse? Gör det någon skillnad att få möta oss kvinnor från väst? Vad tänker de egentligen om oss? Kan våra skilda världar mötas? Mötas tillräckligt för att vi skall kunna vara med och bidra till säkerheten och återuppbyggnaden av landet? Eller retade vi bara ytterligare männen som äger makten ute i byarna?

Jag kände mig ganska frustrerad efter mötet. Jag hade velat närma mig kvinnorna på ett annat sätt än den begränsade tiden – och åskvädret – tillät. Om vi hade viktiga frågor att ställa, så tror jag vi borde ha låtit kvinnorna börja med att berätta om sin vardag, kanske visa oss eldstäder och brunnar... Sedan, så småningom, kanske vi kunde ha fört den aktuella dagen på tal. Jag är pastor för den svenska styrkan, men samtidigt med och utgör den kontaktyta som vi har gentemot det afghanska samhället.

Du kommer väl hem igen (Fredrik Dauti, s 132)

Det började så oskyldigt. Afghanistan, en erfarenhet rikare. En möjlighet att testa sina kunskaper i en miljö där professionell och personlig färdighet sätts på prov. Självklart skulle hon åka, det fanns ingen tvekan från

min sida. Jag till och med peppade henne. "Det är perfekt för din professionella utveckling!"

"Tänk vilka berättelser du kommer ha med dig hem, du kommer ha varit med om så många fascinerande händelser!"

Hemmagjorda vägbomber, självmordsbombare och insurgenter med utomvärldslig drivkraft att döda utländska soldater. Hade jag räknat med ovanstående? Det fanns i bakhuvudet, vi pratade om det ibland. Risker förminskades och förskönades. Forsvarsmakten har bra utrustning, säkra fordon och tillgång till avancerad sjukvård. Var det hon eller jag som konstant undervärderade riskerna? Båda eller ingen. Efter sex månaders utbildning i Stockholm var det dags. Vi tyckte att vi var förberedda. Jag hade min sysselsättning i Sverige, hon hade sitt jobb i Afghanistan. Vi hade en plan, om det som inte får hända skulle ske fanns det ett kuvert i en bokhylla. Hon kunde ringa till mig, jag kunde bara ringa henne via en militär attaché i Stockholm. Sporadisk sms-kontakt. Hon sa: "Jag är ute i fält igen, jag kan ringa igen om en vecka eller två." Min tid gick långsamt, det mesta var tråkigt. Något saknades, vi saknades. Jag ville veta allt. Okunskap är oro, kunskap är makt. Fakta kan jag förhålla mig till, oro föder oro.

“Vi har kört på en mina” säger hon. “Har du skadat dig?” undrar jag. “Ett jack i ögonbrynet, det ser ut som jag varit i slagsmål.” Jag andas ut, inte värre än så. Jag känner mig lugn, men tankar kommer upp till ytan. Varför klarade sig alla bra i hennes fordon? Ett par veckor tidigare fick en av hennes kollegor åka hem till Sverige eftersom hans fot krossats i samband med en vägbomb. Kommer han att kunna gå eller springa igen? Tänk om något händer henne.

Telefonen ringer: *Vi har varit i strid, jag är OK. Vi har en mycket allvarligt skadad soldat, han evakuerades med helikopter. Han är på väg till akademiska sjukhuset i Uppsala. Jag kommer hem till dig en dag senare än planerat, jag stannar en natt i Uppsala på väg hem på ledighet.*

Hon tog riskerna, jag var hemma i trygga Sverige. Hon var i tjänst 24 timmar om dygnet i 7 månader, jag jobbade under vardagarna och var ledig lördag och söndag. Trots att mitt liv var en enkel sak jämfört med det som låg på hennes axlar skäms jag inte för att erkänna att jag mådde dåligt. Jag var orolig och sov dåligt. Jag ville bara att hon skulle komma hem. Tids nog kom hon hem. Kuvertet i bokhyllan låg orört hela tiden. Hon fick inga permanenta skador. Tiden ifrån varandra tärde men vi har blivit mer sammansvetsade. Var det värt all oro? Var det värt alla risker? Frågor som inte går att besvara med ett enkelt Ja eller Nej. Den stora frågan är vem vi skulle vara om vi inte hade upplevt den emotionella berg- och dalbana som utlandstjänst innebär, både för de som är i Afghanistan och de som är kvar hemma i Sverige.

Kvinnofängelset (Mona Westerlund Lindberg, s 126)

I kvinnofängelset finns kvinnor i olika ålder och deras barn. Några kvinnor från ISAF kommer på besök tillsammans med Anja, som arbetar med finskt utvecklingsbistånd. Finska biståndspengar har bekostat den nya fängelsebyggnaden, som skall ersätta det gamla lerhuset med jordgolv. Här sitter kvinnor som beskylls för äktenskapsbrott, eller som likt huvudpersonen i romanen *Tusen strålande solar*, har mördat sin make. Tonårsflickor sitter i fängelse för förseelser som i en svensk familj kanske skulle resultera i utgångsförbud någon fredagskväll. Vad säger man när man möter dessa kvinnor? Kanske kan man tala litet om barnen? Men alla har inte barn... Jag hade också en baby säger en av kvin-

Foto: Martin Liander.

Hur kommer skolgången se ut för afghanska flickor i framtiden? Foto: Martin Liander.

norna, *men min mans andra hustru dödade den.* Från en lokal kvinno-organisation har vi fått veta kön och ålder på barnen i fängelset. Barnen får nu påsar med kläder som vi tänkt oss skulle passa. Ett par små pojkar blir väldigt stolta över att få bära keps. Mammor klagar över att någon annans barn fick en bättre klänning. De kvinnliga fångvaktarna talar om för oss att de minsann också har barn där hemma.

Vi skall inte syssla med humanitär verksamhet, vi har ett annat uppdrag. Ändå är det svårt att möta människorna i Afghanistan utan att dela med sig. En av de våra hade en vinterdag gett bort sina ullstrumpor till en barbert pojke. Till postkontoret på campen kom bananlådor med raggsockor och vantar från en veteran-mamma i Småland. Under *leaven* fyller många packväskan med urväxta barnkläder. *Om jag har fått se en afghansk pojke i min sons urväxta tröja, så har min tid här inte va-*

rit förgäves, säger någon. En muslimsk familj i Sverige har samlat in pengar till behövande och sänder dem med sin soldat. Men en baby här nere skall knappast bära en sparkdräkt med ett mönster av leende svartvita dödsskallar, så populärt där hemma. Det här med humanitära insatser är svårt. För vems skull gör vi detta? För verkliga behov eller behov vi tror finns? För att må bättre själva? Eller för att vi är människor?

Sammanställt efter ett samtal med Peter Tillberg av:

Wictor Phalén
Kj 65-66 A-dyk RO/Major